

G. W. F. Hegel

Kirjeenvaihtoa 1794–1815

Kirjeenvaihtoa 1794–1815

G. W. F. Hegel

Kirjeenvaihtoa 1794–1815

Suomentanut Panu Turunen

Books on Demand

2015

Suomennos on valikoima 4-osaisesta kirjasarjasta *Briefe von und an Hegel*, herausgegeben von Johannes Hoffmeister. Band I, Meiner, Hamburg 1952. Band II, Meiner, Hamburg 1953.

Schelling Hegelille, loppiaisena 1795

Hegel Schellingille, tammikuun lopussa 1795

Hölderlin Hegelille, 26. tammikuuta 1795

Yllä mainittujen kirjeiden suomennokset on julkaistu Filosofisessa aikakauslehdessä *niin & näin*, n:o 2, 2014, s. 61-65. Ne julkaistaan uudelleen tässä niteessä *niin & näin* -lehden ystävällisellä luvalla.

Valmistaja: Books on Demand GmbH, Norderstedt, Saksa

Kustantaja: Books on Demand GmbH, Helsinki, Suomi

ISBN 9789523189805

Omistan tämän suomennoksen vaimoni Annen (lempinimeltään Kössä) muistolle. Hän kannusti aina minua filosofian harrastuksessani. Yhdessä kävimme Hegelin haudalla Berliinissä. Suomentaja.

Sisällysluettelo

Suomentajan johdanto.....	11
Hegel Bernissä 1794–1796	17
Hölderlin Hegelille	19
Hegel Schellingille	22
Schelling Hegelille	25
Hegel Schellingille	29
Hölderlin Hegelille	33
Schelling Hegelille	36
Hegel Schellingille	39
Schelling Hegelille	43
Hegel Schellingille	46
Hölderlin Hegelille	52
Schelling Hegelille	54
Schelling Hegelille	57
Hölderlin Hegelille	58
Hegel Hölderlinille	61
Hölderlin Hegelille	64
Hegel Frankfurtissa 1797–1800	67
Hegel Schellingille	69

Hegel Jenassa 1801–1807	73
Schelling Hegelille	75
Schelling Hegelille	76
Schelling Hegelille	77
Hegel Schellingille	82
Schelling Hegelille	85
Hegel Schellingille	87
Hegel Schellingille	90
Schelling Hegelille	92
Schelling Hegelille	94
Hegel Niethammerille.....	96
Goethe jenalaisille ystävilleen	98
Hegel Schellingille	100
Schelling Hegelille	103
Hegel Zellmannille	108
Hegel Schellingille	110
Hegel Bambergissa 1807–1808.....	119
Schelling Hegelille	121
Hegel Schellingille	124
Schelling Hegelille	127
Hegel Niethammerille.....	129
Creuzer Hegelille	131

Hegel Creuzerille	132
Niethammer Hegelille.....	134
Niethammer Hegelille.....	135
Caroline Paulus Hegelille	135
Hegel Nürnbergissä 1808–1815.....	139
van Ghert Hegelille.....	141
Hegel van Ghertille.....	143
van Ghert Hegelille.....	146
Sinclair Hegelille.....	150
Hegel van Ghertille.....	153
Hegel Sinclairille.....	157
Caroline Paulus Hegelille	159
Caroline Paulus Hegelille	161
Hegel van Ghertille.....	163
Sinclair Hegelille.....	164
Hegel Niethammerille.....	168
van Ghert Hegelille.....	172
Caroline ja Heinrich Paulus Hegelille.....	175
Sinclair Hegelille.....	177
Hegel Niethammerille.....	180
van Ghert Hegelille.....	183
Caroline ja Heinrich Paulus Hegelille.....	185

Hegel van Ghertille	187
Sinclair Hegelille	189
Hegel Sinclairille	193
Hegel Niethammerille	196
van Ghert Hegelille	198
Nürnbergin kaupunginkomissariaatti Hegelille.....	200
Hegel Niethammerille	201
Hegel Niethammerille	205
Hegel Paulukselle	208
van Ghert Hegelille	211
Hegel Niethammerille	213
Hegel Niethammerille	214
Hegel Paulukselle	215
von Thaden Hegelille	216
Viitteet	223

Suomentajan johdanto

Hegel ja Ranskan vallankumous

Aluksi

Ranskan vallankumouksella oli mullistava vaikutus Euroopan politiikkaan, kansojen kohtaloihin ja eurooppalaiseen ajatteluun. Tämä kirja on suomennosvalikoima Hegelin ja hänen ystäviensä kirjeenvaihdosta vallankumouksen ja Napoleonin sotien ajalta, ts. Hegelin nuoruusvuosista Wienin kongressiin asti. Markku Mäki kirjoittaa: "Ranskan vallankumous määrittelee keskeisesti Hegelin ajattelun perusteita." Vapaus kiinnosti Hegeliä erityisen paljon, ja vallankumous oli hänen pohdintojensa lähtökohtana.

Maailmanhistoria

Hegel luennoi 1820-luvulla Berliinissä maailmanhistoriasta, joka on hänen mukaansa se osa historiaa, joka vaikuttaa vapauden kehitykseen. Georg Lasson julkaisi käsikirjoitusten pohjalta vuosina 1919-1920 nämä luennot, joiden mukaan maailmanhistoria on vapauden toteutumista. Olennaista silloin on henki ja sen kehityskulku. Hegelin mukaan "Anaksagoras sanoi ensimmäisenä, että järki hallitsee maailmaa. Vasta nyt ihminen on päässyt riittävän pitkälle tiedostaakseen, että ajatuksen pitäisi hallita henkistä todellisuutta." Vasta Ranskan vallankumous mahdollisti tämän. Olemme kokeneet "ihanan auringonnousun". Kaikki ajattelevat olennot olivat mukana juhlimassa tätä aikakautta, jolloin vallitsi ylevä liikutus. "Hengen

innostuneisuus vavisutti maailmaa, ikään kuin vasta nyt olisi saavutettu jumalallisuuden todellinen sovitus maailman kanssa."

Itämaiden despoottien valtakunnissa vain yksi ihminen oli vapaa, nimittäin despootti itse. Antiikin Kreikassa ja Roomassa monet ihmiset olivat vapaita. Vasta Ranskan vallankumouksen ansios-
ta voidaan sanoa kaikkien ihmisten olevan vapaita.

Luennoissaan Hegel kommentoi voimakkain sanoin Ranskan tilannetta ennen vallankumousta. Ranska oli mitä kammottavimman turmeltuneisuuden tilassa. Oli kehitetty kaiken järjen vastainen, sekava etuoikeuksien kasautuma. Tilanne oli mieletön ja omiaan lisäämään tapojen ja moraalin turmeltuneisuutta. Elettiin vääryyden valtakunnassa, josta tuli yhä hävyttömämpi sitä mukaa kun ihmisten tietoisuus tilanteesta kehittyi selkeämmäksi. Kansan harteilla oli hyvin raskas paino, jotta hovin ja yläluokan tarpeisiin, niiden yltäkylläisyyteen ja ylellisyyteen, saataisiin kerättyä riittävästi varoja. Tyytymättömyys kasvoi ja uusi henki alkoi vaikuttaa. Kansa huomasi, että sen hikisen työn tuloksia ei käytetty valtion aseman parantamiseen, vaan haaskattiin mitä järjettömimmällä tavalla. Koko järjestelmä osoittautui epäoikeudenmukaiseksi. Hallitus ei kuitenkaan halunnut auttaa ahdingossa olevaa kansaa olosuhteita korjaamalla. Siksi muutoksesta tuli väkivaltainen. Nyt vedottiin siihen, mikä on oikein. Yhdellä iskulla ajankohtaiseksi tuli oikeuden käsite, eikä vanha vääryyden rakennelma kyennyt tekemään sille vastarintaa.

Hegel tuomitsi jakobiinien terrorin, mutta hän yritti ymmärtää, miksi vapauden aate vääristyi niin kohtalokkaalla tavalla. Monet hänen aikalaisistaan leimasivat terrorin pahalaisen työksi, pelkiksi

veriorgioiksi, mutta Hegel ei tyytynyt näin yksinkertaiseen kannanottoon.

Kirjeenvaihtoa

Hegelin kirjeet täydentävät ja tarkentavat sitä, mitä hän sanoi luennoillaan. Myönteistä ja ymmärrettävää on, että Hegel oli kirjeissään henkilökohtaisempi ja kirjoitti ystävilleen sellaisistakin aiheista, joita ei käsitelty luentosalissa. Kirjeessään Creuzerille 30. lokakuuta 1819 Hegel myönsi, että Ranskan vallankumous ja sen jälkeinen kuohunta (Napoleonin sodat) olivat rasittaneet hänen hermojaan pahasti. Hän kertoi olevansa kohta jo 50-vuotias, ja 30 vuotta siitä hän oli elänyt pelon ja toivon vallassa. Hegel toivoi, että tämä iänikuinen pelko ja toivo loppuisi jossain vaiheessa.

On poikkeuksellista, että Hegel purki sydäntään tuolla tavalla. Yleensä hän suhtautui vallankumoukseen ja Napoleoniin myönteisesti, huolimatta siitä, että Napoleonin sodat vaikeuttivat hänen elämäänsä monin tavoin. Jenan ja Auerstädtin taistelu lokakuussa 1806 sai myös Jenan kaupunkilaisten elämän pois raiteiltaan. Kaupunki joutui sekasortoon ja monia rakennuksia poltettiin. Opiskelijat pakenivat sieltä ja Jenan yliopisto joutui ahdinkoon. Hegel joutui luopumaan yliopistourastaan Jenassa, mutta hän ei syyttänyt Napoleonin vallankumousarmeijaa siitä. Kirjeissään Hegel arvioi usein kärkevästi aikalaisiaan, mutta Napoleon säästyi kritiikiltä.

Nuori Hegel oli erityisen kiinnostunut ihmisen arvokkuudesta (*Würde*), jonka Ranskan vallankumous teki ajankohtaiseksi. Hegelin mukaan filosofin tehtävä on pohtia, mitä arvokkuus on ja esittää

todisteita sen puolesta. 16. huhtikuuta 1795 hän kirjoittaa innoissaan ystävälleen Schellingille:

"On päättä huimaavaa olla tällä koko filosofian korkeimmalla huipulla, joka niin voimakkaasti ylentää ihmistä. Mutta miksi niin myöhään on keksitty pitää ihmisen arvokkuutta tärkeämpänä ja tunnustaa hänen kykynsä olla vapaa, mikä asettaa hänet samaan järjestykseen, jossa kaikki henkiolennot ovat. Luultavasti sen parempaa ajan merkkiä ei ole kuin ihmiskunnan-sinänsä esittäminen niin kunnioituksen arvoisena. Tämä todistaa, että sädekehä maailman sortajien ja jumalien päiden ympäriltä häviää. Filosofit esittävät tämän arvokkuuden todistelun, kansat oppivat tuntemaan arvokkuuden eivätkä tyydy vaatimaan oikeuksiaan, jotka on poljettu maan pölyyn, vaan ottavat itse nämä jälleen haltuunsa – omaksuvat nämä."

Nuoruuden innostus muuttuu vähitellen maltillisemmaksi, mutta myönteinen asenne säilyy. Esim. tammikuussa 1807 Zellmannille kirjoittamassaan kirjeessä Hegel toteaa: " Vallankumouksensa hyökyaallon myötä Ranskan kansakunta on vapautunut monista laitokista, jotka kuuluivat ajanjaksoon, jolloin ihmishenki oli lapsenkengissä, ja jotka siksi rasittivat kansakuntaa hengettöminä kahleina." Vallankumous oli välttämätön vaihe vapauden toteutumisen tiellä, sillä vapaus on ihmisen "omin luonto". Hegel huomauttaa kuitenkin, että vallankumous asetti kysymyksen, mutta ei ratkaissut sitä. Miten vapaus on toteutettava?

Esimerkkinä siitä, miten myönteinen asenne Hegelillä oli vielä kypsemällä iällä Ranskan vallankumoukseen ja Napoleoniin, mainittakoon kirje Niethammerille huhtikuulta 1814. Silloin Hegel

ei ollut enää nuori intomieli, vaan jo 43 vuotta täyttänyt. Se, että Napoleon joutui luopumaan vallasta, oli Hegelin mukaan hyvin traaginen tapahtuma. Keskinertaisuus tarttui vallankahvaan:

"Ympärillämme tapahtuu suuria asioita. Nähdä valtavan neron tuhoavan itse itsensä – se on kauhea näytelmä. Se on traagisinta mitä voi tapahtua. Keskinertaisuuden koko massa absoluuttisine lyijynpainavine painovoimisine painaa edelleen herkeämättä ja leppymättä niin kauan, kunnes keskinertaisuus saa korkeammalla olevan alas, samalle tasolle tai itsensä alapuolelle."

Hegel tunnetaan filosofina, joka korostaa järjen merkitystä maailmanhistoriassa. Edellinen sitaatti tuntuukin yllättävältä, koska se ilmaisee suorastaan sokeaa ihailua Napoleonista kohtaan. Valtavasta nerosta (*enormes Genie*) puhuminen ilmaisee todellista palvontaa. Toisaalta, herää kysymys, onko meillä oikeutta lukea kirjeitä, jotka on ehkä kirjoitettu heikkona hetkenä ja joita kirjoittaja ei ole tarkoittanut julkaistaviksi? Ehkä ei ole oikein tehdä niiden perusteella lopullisia johtopäätöksiä.

Lopuksi

Hegelin teokset voidaan jakaa kolmeen ryhmään: 1. teksteihin, jotka Hegel on kirjoittanut ja jotka on julkaistu hänen elinaikanaan, 2. teksteihin, jotka tosin ovat hänen kirjoittamiaan, mutta joita ei ole julkaistu hänen elinaikanaan ja 3. teksteihin, jotka eivät ole hänen kirjoittamiaan eikä niitä ole julkaistu hänen elinaikanaan. Kolmanteen ryhmään kuuluvat tekstit muodostavat melkein puolet Hegelin kuoleman jälkeen julkaistuista kootuista teoksista. Monilla filosofian aloilla, joilla Hegelin vaikutus on ollut suuri, estetiikassa,

historianfilosofiassa ja uskonnonfilosofiassa, on syvennytty hänen kirjoituksiinsa, jotka kuuluvat kolmanteen ryhmään. Hegelin luennot estetiikasta, historianfilosofiasta ja uskonnonfilosofiasta ovat itse asiassa hänen oppilaittensa tekstejä. Ne ovat koosteita luentomuistiinpanoista, emmekä voi olla varmoja niiden luotettavuudesta. Osa Hegelin oppilaiden tekemistä koosteista onkin osoittautunut epäluotettavaksi.

Hegelin kirjeet kuuluvat edellä esitettyssä ryhmittelyssä toiseen ryhmään. Luotettavuusasteikolla ne sijoittuvat hyvin. On toki muitakin hyviä syitä lukea Hegelin kirjeenvaihtoa. Kirjeissä käsitellään vapauden lisäksi monia muitakin kiinnostavia aiheita: tapakulttuuria, kilpailua hyvistä työpaikoista, matkustamisen vaikeutta, eri uskontoa edustavien ihmisten keskinäistä epäluuloa, pikkukaupunkilaisten elämää sodan aikana jne.

Suosittelavaa lukemista Hegelistä vapauden filosofina

Mäki, Markku, Absoluuttinen vapaus ja jakobiinien terrori, teoksessa Susanna Lindberg (toim.), *Johdatus Hegelin Hengen fenomenologiaan*. Gaudeamus, Helsinki 2012.

Tämä suomennos on valikoima Hegelin ja hänen ystäviensä kirjeenvaihdosta Ranskan vallankumouksen ajoista Waterloo taisteluun asti. Saksa muodostui tuolloin pikkuvaltioista. Hegelin ura vei hänet moniin kaupunkeihin, erilaisiin työtehtäviin, joissa hän näki naapurimaan kumouksen vaikutukset Saksaan. Vilkas kirjeenvaihto syntyi varsinkin Hölderlinin, Schellingin ja Hegelin välille. Kirjevalikoiman lukija saa hyvän kuvan tuon ajan kuohuvasta aatemaailmasta ja arkielämän monista hankaluuksista.

9 789523 189805

BoDTM
BOOKS on DEMAND

www.bod.fi